

УДК 654:338.4

ДІАГНОСТИКА ІНТЕРФЕЙСНОЇ БЕЗПЕКИ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сущенко О.А.

DIAGNOSIS OF THE EXPORT INTERFACE SECURITY OF ENTERPRISE

Sushchenko O.V.

В статті проведено дослідження змісту поняття інтерфейсної безпеки експортної діяльності підприємства, що дозволило обґрунтувати склад показників діагностики її рівня. До такої сукупності показників віднесено результативність для підприємства взаємин із суб'єктом оточення; ступінь задоволення суб'єкта взаєминами з підприємством; надійність партнерських відносин; ступінь узгодженості інтересів. В межах запропонованого підходу проведено діагностику рівня інтерфейсної безпеки експортної діяльності промислового підприємства.

Ключові слова: діагностика, експортна діяльність, інтерфейсна безпека

Постановка проблеми. В процесі розвитку економічних систем і ускладнення господарських відносин угоди на зовнішньому ринку набувають більш складного характеру, рішення численних контрагентів стають більш розрізненими в часі і просторі. Саме чисельність економічних агентів, з якими підприємство, що здійснює експортну діяльність, вимушені вступати у взаємодію, призводить до необхідності розгляду проблеми захисту інтерфейсної безпеки. Бо саме ефективна взаємодія з іноземним контрагентом має важливе значення для забезпечення ефективності експортної діяльності, попередження конфлікту інтересів, фінансових втрат.

Аналіз наукових досліджень і публікацій.

Теоретичні та практичні аспекти економічної безпеки підприємств досліджувалися в працях багатьох учених, зокрема Андрійчука В. Г., С. М. Ілляшенка, Г. В. Козаченко [1, 3, 5]. В той же час, проблемам зовнішньоекономічної безпеки держави, зокрема проведенню кількісної оцінки її рівня та дослідженню заходів щодо її забезпечення, присвячено праці таких українських і зарубіжних учених, як О. Г. Білоруса, О. А. Кириченка та ін. [2, 6]. Проте поза увагою залишається проблема

діагностики економічної безпеки експортної діяльності та окремих її складових основної ланки національного господарства – підприємства. Існуючі підходи до оцінки рівня економічної безпеки недостатньо враховують специфіку ЗЕД; моніторинг суб'єктів зовнішнього середовища міжнародного ринку підприємства та взаємодія здійснюються традиційними методами, не передбачають узгодження економічних інтересів суб'єктів взаємодії. Відсутність системного підходу до оцінювання інтерфейсної безпеки не дозволяє суб'єктам ринкової діяльності повною мірою використовувати наявні в них можливості для організації ефективної взаємодії.

Метою статті є дослідження змісту та формування підходу до діагностики інтерфейсної безпеки експортної діяльності підприємств.

Основні матеріали дослідження, обґрунтування отриманих наукових результатів. Інтерфейсна безпека експортної діяльності – це стан підприємства, який характеризує надійність взаємодії з суб'єктами зовнішнього і внутрішнього оточення підприємства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Існують різні методи оцінки економічної безпеки підприємства, які можуть бути застосовані для діагностики стану економічної безпеки експортної діяльності підприємства, такі як метод кількісної оцінки, метод аналітичної оцінки, метод експертних оцінок, метод оцінки на базі інформації бухгалтерського та управлінського обліку, метод інтегральної оцінки, метод оцінки на базі порівняння величини інвестицій підприємства, індикаторний метод. Деякі автори – Акофф Р., Емері Ф. та Левін М.І. – пропонують процес взаємодії економічних суб'єктів представити у вигляді математичних моделей. Однак ці методики, запропоновані для великих економічних систем, є досить складними в розрахунках, в них відсутній узагальнений підхід до виділення показників, що характеризують відносини суб'єктів взаємодії один

з одним, та практично не можуть бути застосовані на підприємствах, що здійснюють експортну діяльність.

Інші автори пропонують оцінку взаємодії підприємства тільки з споживачами [7].

Результати таких досліджень є вузько спрямованими виключно на споживачів та не дозволяють оцінити взаємини з іншими суб'єктами взаємодії при здійсненні експортної діяльності. При цьому під взаємодією підприємства розуміють комплекс заходів, спрямованих на створення балансу інтересів суб'єктів взаємодії, що передбачає здійснення активного впливу підприємства на суб'єктів зовнішнього середовища для реалізації стратегічних інтересів підприємства.

Враховуючи це, варто зазначити, що діагностика інтерфейсної безпеки експортної діяльності передбачає вивчення стану експортної діяльності підприємства на предмет встановлення рівня узгодженості інтересів підприємства з суб'єктами взаємодії при здійсненні експортної діяльності.

Рівень інтерфейсової безпеки експортної діяльності підприємства характеризує вигоди, які кожен суб'єкт взаємодії одержує в результаті спільної діяльності щодо експорту продукції та послуг. Тому для його оцінювання потрібно зіставити результативність (цінність) суб'єкта оточення для підприємства зі сприйняттям суб'єктом вигідності (цінності) для нього відносин з даним підприємством. Кожний із запропонованих двох показників вигідності характеризує існуючий (фактичний) рівень зустрічних відносин між підприємством і суб'єктом середовища (рис. 1).

Перший блок діагностики інтерфейсної безпеки експортної діяльності підприємства – визначення комплексного показника результативності для підприємства взаємин із суб'єктом оточення. Для цього необхідно оцінити фінансову та нефінансову вигоду від цих відносин, яку можна розрахувати виходячи з фінансової документації підприємства. До показників фінансової вигоди можна віднести: рентабельність співробітництва з суб'єктом, залежність підприємства від суб'єкта оточення, способи оплати послуг суб'єктом; а до показників нефінансової вигоди окремого суб'єкта – сезонність звернень, асортимент використовуваних послуг, частку суб'єкта в загальному обсязі послуг.

Другий блок – визначення комплексного показника задоволення суб'єкта взаєминами з підприємством. Це можливе тільки при проведенні опитування суб'єктів середовища (споживачів, постачальників, персоналу тощо) та оцінці рівня його задоволення від взаємодії з підприємством.

Третій блок – встановлення рівня взаємовідносин, який складається з наступних етапів:

оцінювання надійності партнерських відносин, яка може бути встановлена за показниками тривалості партнерських відносин, виконання партнерських зобов'язань та ефективності партнерських відносин. Оцінка тривалості відносин та виконання зобов'язань, дозволяє визначити готовність і спроможність партнера виконувати свої зобов'язання у повному обсязі і у встановлені угодою терміни [4].

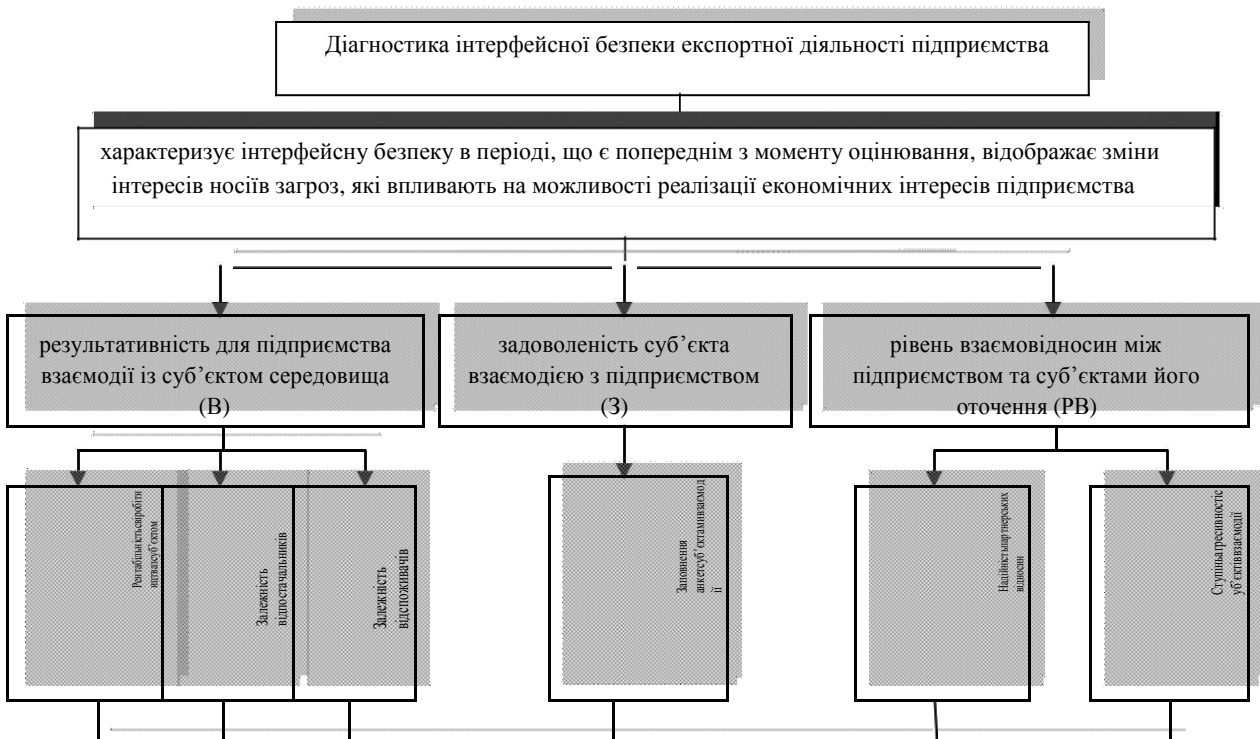

Рис. 1. Напрями діагностики інтерфейсної безпеки експортної діяльності підприємства

виявлення ступіня узгодженості інтересів. Основними формами взаємодії з високим рівнем узгодженості інтересів є копромiс та свiвпраця. Ступiнь узгодженості інтересів підприємства до інтересів усіх суб'єктів взаємодії розраховується через ступiнь агресивності суб'єкта оточення. Під поняттям "агресивність суб'єкта" пропонується розуміти такий стан суб'єкта, якому притаманні інтереси, що не відповідають економічним інтересам підприємства при здійсненні експортної діяльності. Це стає необхідним, так як діяльність на зовнішньому ринку потребує врахування високої мінливості та невизначеності основних носіїв загроз. Таким чином, враховуючи викладене, запропоновано формування показника оцінювання рівня інтерфейсної безпеки підприємства, що здійснює ЗЕД:

$$ПІБ^{\circ}(B, Z, P_B) \quad (1)$$

де ПІБ - показник інтерфейсової безпеки експортної діяльності підприємства; B – вигідність взаємодії підприємства з суб'єктами оточення; Z –

задоволеність суб'єктів оточення від взаємодії з підприємством; P_B - рівень взаємовідносин підприємства з суб'єктами оточення.

Діагностика інтерфейсної безпеки експортної діяльності ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування» наведені в табл. 1. В результаті розрахунків було отримано, що показник інтерфейсної безпеки експортної діяльності підприємства дорівнює (1,42; 0,67; 0,58).

Висновки. Таким чином, в результаті дослідження було виявлено, що значення комплексного показника інтерфейсної безпеки експортної діяльності ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування» відповідає зоні хиткої безпеки. Рівень взаємовідносин ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування» з суб'єктами оточення є низьким, необхідно звернути увагу на показник своєчасності розрахунків за отриману продукцію, бо він перевищує індикативне значення.

Таблиця 1

Значення показників оцінки інтерфейсної безпеки експортної діяльності підприємства

Результативність взаємодії підприємства з суб'єктами оточення		Задоволеність суб'єктів оточення від взаємодії з підприємством		Рівень взаємовідносин підприємства з суб'єктами оточення	
Значення показника B	Ступiнь вигідності	Значення показника Z	Область ризику	Значення Показника P_B	Рiвень взаємовідносин
$B > 1$	Дуже висока	$0,8 \leq Z \leq 1$	Абсолютно задоволений	$P_B > 1$	Абсолютно надійний
$0,75 < B \leq 1$	Висока	$0,6 \leq Z < 0,8$	Задоволений	$0,75 < P_B \leq 1$	Висока
$0,5 < B \leq 0,75$	Середня	$0,4 \leq Z < 0,6$	Нейтральний	$0,5 < P_B \leq 0,75$	Середній
$0,25 < B \leq 0,5$	Низька	$0,2 \leq Z < 0,4$	Незадоволений	$0,25 < P_B \leq 0,5$	Низький
$0 \leq B \leq 0,25$	Невигідна	$0 \leq Z < 0,2$	Дуже незадоволений	$0 \leq P_B \leq 0,25$	Неприпустимий

Таблиця 1

Результати діагностики інтерфейсної безпеки експортної діяльності ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування»

Показник	Фактичне значення	Індикаторне значення	Ваговий коефіцієнт	Скореговане значення
1. Результативність взаємодії підприємства з суб'єктами оточення				
1.1. Рентабельність співробітництва, %	80,7	80	0,4	0,4
1.2. Залежність від постачальника, %	6	20	0,25	0,83
1.3. Залежність від споживачів	36	20	0,35	0,19
Усього				1,42
2. Задоволеність суб'єктів оточення від взаємодії з підприємством				
2.1. Споживачів	0,75	1	0,5	0,38
2.2. Постачальників	0,64	1	0,15	0,09
2.3. Персоналу	0,56	1	0,35	0,20
Усього	0,67	1	1	0,67
3. Рівень взаємовідносин підприємства з суб'єктами оточення				
3.1. Надійність партнерських відносин				
3.1.1. Коефіцієнт утримання, %	104,4	100	0,1	0,1044
3.1.2. Показник надійності контрагентів	0,095	0,1	0,5	0,475
3.1.3. Показник своєчасності розрахунків за отриману продукцію	0,18	0,1	0,4	0,22
Усього по 3.1.	0,8	1	0,6	0,48
3.2. Ступiнь узгодженості інтересів	0,25	1	0,4	0,1
Усього				0,58
Показник інтерфейсної безпеки				(1,42; 0,67; 0,58)

Також необхідно звернути увагу на ступінь узгодженості інтересів суб'єктів оточення з інтересами ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування». Низькою є задоволеність суб'єктів оточення від взаємодії, особливо персоналу. Таким чином, виникає загроза зниження репутації підприємства через розповсюдження некоректної інформації персоналом, через неузгодженість інтересів з суб'єктами оточення, через несвоєчасну оплату споживачами готової продукції. Встановлений діагностичний висновок щодо стану інтерфейсної безпеки експортної діяльності підприємства є інформаційно-аналітичною основою розробки стратегії та заходів підвищення рівня інтерфейсної безпеки експортної діяльності підприємства. Вирішення зазначеного науково-практичного завдання є напрямом подальших досліджень.

Л і т е р а т у р а

1. Андрійчук В. Г. Розвиток зовнішньої торгівлі України та її економічна безпека : монографія / В. Г. Андрійчук, О. С. Власюк, А. І. Мокій, В. П. Тітаренко. — К. : НІСД, 1996. — 148 с. — (Сер." Екон. стратегії").
2. Белорус О. Г. Глобальное устойчивое развитие: монография. / О. Г. Белорус, Ю. М. Мацейко — К.: КНЭУ, 2006. —488 с.
3. Ильяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 3(21). — С. 12–19.
4. Коваль З. О. Оцінювання надійності партнерських відносин з врахуванням стратегії комерціалізації інновацій у межах екосистеми / З. О. Коваль // Логістика : збірник наукових праць. Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2011. — С. 93–99.
5. Козаченко Г. В. Экономическая безопасность: сущность и механизмы обеспечения: монография / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарев, О. М. Ляшенко. — К. : Лібра, 2003. — 280с.
6. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / О. А. Кириченко, М. П. Денисенко, В. С. Сідак, С.М. Лаптев, С.А. Єрохін, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов та ін. — К.: ІМБ Університету економіки та права «КРОК», 2010 — 412 с.
7. Федотова І. В. Оцінка рівня взаємодії АТП із суб'єктами середовища безпосереднього оточення / І. В. Федотова, Т. Г. Ткачова // Економіка транспортного комплексу : зб. наук праць — 2009. — Вип. 13. — С. 90–98.

References

1. Andriyчук V. H. Rozvytok zovnishn'oyi torhivli Ukrayiny ta yiyi ekonomichna bezpeka : monohrafiya / V. H. Andriyчук, O. S. Vlasyuk, A. I. Mokiyy, V. P. Titarenko. — K. : NISD, 1996. — 148 s. — (Ser." Ekon. stratehiyi").
2. Belorus O. H. Hlobal'noe ustoychyvoe razvytye: monohrafiya. / O. H. Belorus, Yu. M. Matseyko — K.: KNЭУ, 2006. —488 s.
3. Yl'yashenko S. N. Sostavlyayushchye ekonomicheskoy bezopasnosti predpryyatyya y podkhody k ykh otsenke /

S. N. Yl'yashenko // Aktual'ni problemy ekonomiky. — 2003. — № 3(21). — S. 12–19.

4. Koval' Z. O. Otsinyuvannya nadiynosti partners'kykh vidnosyn z vrakhuvanniam stratehiyi komertsializatsiyi innovatsiy u mezhakh ekosystemy / Z. O. Koval' // Lohistyka : zbirnyk naukovykh prats'. L'viv : Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu "L'viv'ska politekhnika", 2011. — S. 93–99.
5. Kozachenko H. V. Ekonomicheskaya bezopasnost': sushchnost' y mekhanizmy obespechenyya: monohrafiya / H. V. Kozachenko, V. P. Ponomarev, O. M. Lyashenko. — K. : Libra, 2003. — 280s.
6. Problemy upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu sub"yektiv hospodaryuvannya: monohrafiya / O. A. Kyrychenko, M. P. Denysenko, V. S. Sidak, S.M. Lapytev, S.A. Yerokhin, O.I. Zakharov, P.Ya. Pryhunov ta in. — K.: IMB Universytetu ekonomiky ta prava «KROK», 2010 — 412 s.
7. Fedotova I. V. Otsinka rivnya vzayemodiyi ATP iz sub"yektamy seredovyshcha bezoposeredn'oho otocennyya / I. V. Fedotova, T. H. Tkachova // Ekonomika transportnoho kompleksu : zb. nauk prats' — 2009. — Vyp. 13. — S. 90–98.

Сущенко Е. А. Диагностика интерфейсной безопасности экспортной деятельности предприятия

В статье проведено исследование понятия интерфейсной безопасности экспортной деятельности предприятия, что позволило обосновать состав показателей диагностики ее уровня. К такой совокупности показателей отнесены результативность отношений предприятия с субъектом бизнес-окружения; степень удовлетворения субъекта взаимоотношениями с предприятием; надежность партнерских отношений; степень согласованности интересов. В рамках предлагаемого подхода проведена диагностика уровня интерфейсной безопасности экспортной деятельности промышленного предприятия.

Ключевые слова: диагностика, экспортная деятельность, интерфейсная безопасность

Sushchenko O. Diagnosis of the export interface security of enterprise

The paper studied the concept of export interface security of enterprise, which gave an opportunity to justify the composition of the diagnostic indicators, used for estimating the level of export interface security of enterprise. The set of indicators consists of: the effectiveness of the enterprise's relationship with the subject of the business environment; the degree of satisfaction of the relationship subject; reliability of the partnership; degree of harmonization of interests. The diagnostics of the export interface security of the industrial enterprise was held under the proposed approach.

Key words: diagnostics, export activities, interface security.

Сущенко Олена Анатоліївна – д.е.н., доцент, завідувача кафедрою туризму Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (м. Харків). helen210376@gmail.com

Рецензент: **Заблудська І.В.**, д.е.н., професор

Стаття подана 18. 01. 2015

